

Дем'янчук М.А.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки і
моделювання ринкових відносин

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Майструк Т.О.

студентка 4 курсу напряму
підготовки «Фінанси і кредит»

ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Банківська діяльність, як і в будь-якого економічного суб'єкта, пов'язана з ризиками. Банківські ризики як об'єкт дослідження відомі з давніх часів, а у сучасних умовах загострення конкурентної боротьби увага до них збільшується.

Банк створює комплексну та адекватну систему управління ризиками, що має враховувати специфіку роботи банку, встановлені Національним банком України вимоги щодо управління ризиками. Система управління ризиками має забезпечувати виявлення, ідентифікацію, оцінку, моніторинг та контроль за всіма видами ризиків на всіх організаційних рівнях та оцінку достатності капіталу банку для покриття всіх видів ризиків [1].

Національний банк України класифікував банківські ризики та розробив методологічні аспекти управління ними згідно з вимогами та рекомендаціями Базельського комітету. Також даній проблемі присвячені праці ряду зарубіжних та вітчизняних вчених. Специфіку управління ризиками в банківській діяльності досліджують Дж. Сінкі, Л. Примостка, О. Васюренко, О. Терещенко, П. Роуз, Ф. Пісчасов, Ю. Лаута. Ці дослідження потрібно регулярно поновлювати, адже постійно з'являються нові види ризиків, які виникають в залежності від економічної ситуації України.

Метою роботи є удосконалення процесу управління ризиками в банківській діяльності України.

Система управління банківськими ризиками завжди узгоджується з їх класифікацією, це дає змогу банкам мати чіткі та прозорі орієнтири щодо побудови системи управління банківськими ризиками, а також внутрішнього і зовнішнього аналізу ефективності даної системи. Для банку дуже важливо створити якісно структуровану та незалежну систему управління ризиками, адже це дасть йому можливість запобігти кризовим явищам, які виникають у банківській сфері. Класифікація банківських ризиків наведена в табл. 1 [2].

Таблиця 1. Класифікація банківських ризиків

Банківські ризики		
Внутрішні		Зовнішні
Фінансові	Функціональні	Форс-мажорні обставини
Кредитний	Операційний	Ризик країни
Валютний	Технологічний	Зовнішньополітичний
Процентний	Стратегічний	Правовий ризик
Ліквідності	Репутаційний	Макроекономічний ризик
Ринковий	Юридичний	

Джерело: запозичено з [2].

Наведена класифікація банківських показує, що система управління ризиками в банку має складатися з підсистем управління внутрішніми та зовнішніми ризиками. Внутрішні ризики умовно контрольовані та пов'язані безпосередньо з діяльністю банку, включають в себе такі види ризиків як фінансові, кредитні, валютні, процентні, ліквідності, ринкові, функціональні, операційні, технологічні, стратегічні, репутаційні та юридичні. Зовнішні ризики майже не піддаються контролю з боку банківської

установи. До їх складу входять форм-мажорні обставини, ризик країни, зовнішньополітичні, правові та макроекономічні ризики.

Для досягнення успіхів сфері банківської діяльності, яка характеризується підвищеною ризиковістю банкам необхідно створювати та розвивати системи процесу управління ризиками, адже управління ризиками з метою їх мінімізації має велике значення.

Оскільки ринкові умови і структури банків є різними, не існує єдиного процесу управління ризиками, прийнятної для всіх банків. Кожна установа має розробити свою власну програму та системи управління ризиками, відповідно до своїх потреб і обставин. Наприклад, банк, більший за розміром, із складнішими операціями, що має підрозділи в різних географічних регіонах, повинен мати більш досконалу та розвинену систему управління ризиками. Однак усі ефективні системи процесу управління ризиками мають декілька спільних основних характеристик. Наприклад, ефективні системи управління ризиками мають бути незалежними від діяльності, пов'язаної з прийняттям ризиків. Незалежно від структури банку, процес управління ризиками має включати такі етапи (рис. 1) [3, 4].

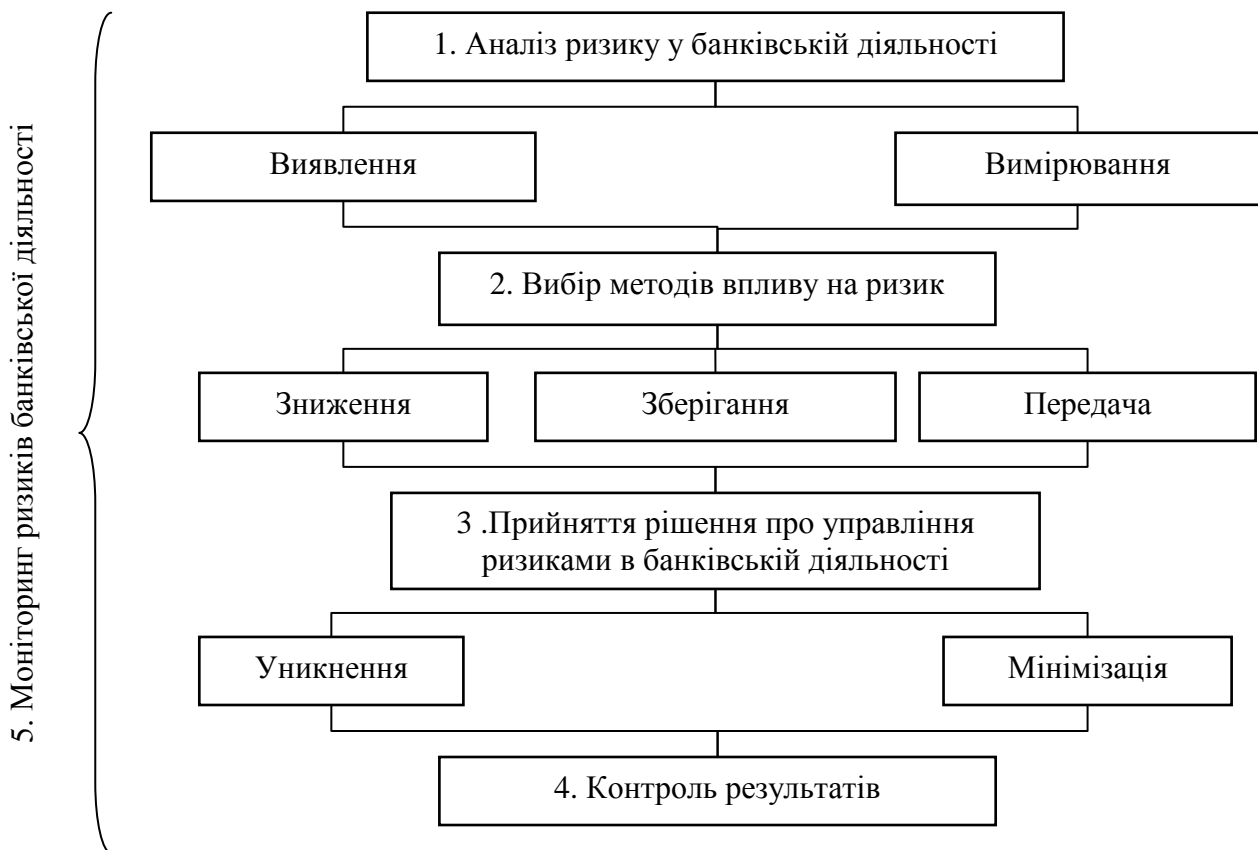

Рис. 1. Процес управління ризиками банківської діяльності

Джерело: складено авторами на основі [3, 4].

1. Аналіз ризиків у банківській діяльності, що включає виявлення та вимірювання ризику. Належне виявлення ризику – це, в першу чергу, визнання та розуміння наявних ризиків або ризиків, що можуть виникнути у зв'язку з новими діловими ініціативами. Виявлення ризику має бути постійним процесом, що має здійснюватися як на рівні окремої операції, так і на рівні портфелів. Точне і своєчасне вимірювання ризиків є надзвичайно важливим компонентом ефективного управління ризиками. Банк, який не має системи вимірювання ризиків, має обмежену здатність контролювати ризики або здійснювати їх моніторинг. Крім того, розвиненість

інструментів управління ризиками, які використовує банк, має бути адекватною складності і рівню ризиків, які він узяв на себе. Банк має періодично перевіряти надійність інструментів вимірювання, які він використовує. Належні системи вимірювання ризиків передбачають оцінювання як окремих операцій, так і портфелів;

2. Вибір методів впливу на ризики в банківській діяльності. Всі способи впливу на ризик розділяються на три основні групи – зниження, зберігання та передача ризику.

Зниження ризику передбачає зменшення або розмірів збитку, або ймовірності настання несприятливих подій. *Збереження* ризику являє собою створення спеціальних резервних фондів, збільшення витрат для покриття можливих збитків при настанні несприятливих ситуацій, а заходи що до передачі ризику означають передачу відповідальності за нього третім особам при збереженні існуючого рівня ризику (наприклад, при страхуванні ризиків в страховій кампанії).

3. Прийняття рішення про управління ризиками в банківській діяльності, спрямоване на уникнення та мінімізацію ризиків за допомогою відповідних методів впливу і передбачає прийняття відповідних фінансових рішень з урахуванням ризику.

Метод *уникнення* полягає у свідомому рішенні банку не наражатися на певний вид ризику, наприклад, ухиленням від діяльності, яка породжує ризик. *Мінімізація* ризику полягає у зниженні ризику банку через застосування відповідних методів та виконання дій, метою яких є зменшення вірогідності втрат і мінімізація їх наслідків.

4. Контроль результатів в банківській діяльності. Банк має встановити обмеження і довести їх до виконавців за допомогою положень, стандартів та/або процедур, які визначають обов'язки і повноваження працівників. Ці контрольні обмеження мають бути дійовими інструментами управління, які можна уточнювати в разі зміни умов або рівня толерантності до ризику. Банк має визначити послідовність процесу надання дозволів на виключення або зміни обмежень ризику, якщо вони є обґрунтованими;

5. Моніторинг ризиків банківської діяльності. Банки мають здійснювати моніторинг ризиків на всіх етапах процесу управління ризиками для забезпечення своєчасного відстеження рівнів ризиків і винятків із тих чи інших правил. Звіти про моніторинг мають бути регулярними, своєчасними, точними та інформативними і надаватися відповідним посадовим особам для вжиття необхідних заходів [3, 4].

Оскільки ризики є невід'ємною частиною банківської діяльності, то ефективна організація процесу управління ризиками є однією з ключових завдань банку, що дозволить мінімізувати вплив негативних наслідків на діяльність банку та покращити ефективність їх функціонування. Процес управління ризиками містить в собі комплексне управління та централізацію процесу управління всіма видами ризиків та визначається безперервними заходами аналізу і прийняття управлінських рішень щодо впливу на самі ризики. Таким чином, розробляючи власну систему управління ризиками можливе утримання ризиків на керованому рівні.

Література: 1. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] / Закон України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>. 2. Примостка Л.О. Управління банківськими ризиками : навч. посібн. / Л.О. Примостка, М. П. Чуб, Г. Т. Карчева ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.О. Примостки. – К. : КНЕУ, 2011. – 600 с. 3. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування системи ризик-менеджменту в банках України [Електронний ресурс] /Із змінами, внесеними постановою Правління Національного банку України від 21.06.2012 № 255, реєстр. № 1692 від 09.07.2012. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>. 4. Публічне акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://privatbank.ua>.